

Передумови виникнення міжособистісних труднощів у стосунках подружніх пар під час війни як психологічна проблема

Наталія Дегтярєва

*магістрантка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: nedgal@gmail.com*

Ірина Сингаївська

*кандидат психологічних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: irinas@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6802-0081*

Складні і трагічні періоди соціально-демографічних випробувань, найбільшими з яких є війни, безумовно, здійснюють вплив на соціальні інститути суспільства, створюючи численні ризики розвитку, змінюючи ієрархію функцій. Сім'я, як осередок суспільства зазнає потужного впливу війни і тих деструктивних процесів, що продукує війна. Цей соціальний інститут є одним із основних, який сприяє продовженню життєдіяльності населення, а отже, і всього суспільства у цих критичних умовах.

Як зазначають І. В. Сингаївська та Н. В. Осауленко, воєнні дії, окупація, вимушена міграція, роз'єднаність сімей, економічні та соціальні проблеми адаптації в умовах переселення разом із внутрішньо-особистісними – можливим гострим чи посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), в умовах внутрішньої та суспільної кризи, мають значущий вплив на розвиток дистресу, можливий розвиток порогових станів та психічних розладів. В таких умовах інститут сім'ї, як соціальний суб'єкт, зазнає значного тиску та впливу, результатом якого є погіршення якості комунікації, розвиток конфліктів, погіршення благополуччя та загальної задоволеності стосунками в сімейних парах. Саме воєнний контекст і визначає актуальність дослідження особливостей шлюбної парної комунікації переселенців [1].

Беручи до уваги передвоєнні роки в аспекті розвитку сім'ї в Україні, він відбувався в єдиному напрямку з іншими європейських країнах, і сучасні цивілізаційні особливості організації сімейного життя – плюралізація форм сімейних об'єднань та шлюбних відносин, підвищення віку одруження та народження дітей, поширення позашлюбної народжуваності – поєднувався з досить високим рівнем шлюбності та збереженням сімейної солідарності поколінь. Сімейна структура населення була типовою для сучасного розвиненого суспільства, проте найбільш гострими проблемами української сім'ї були: нестабільність шлюбу, високий рівень розлучення населення; масова одностаттєвість українських сімей; невиконання частиною сімей своїх батьківських обов'язків. Та попри всі труднощі, українське суспільство зберегло цінність сім'ї як найбільш сталого, традиційного, базового інституту, найважливішого осередка самозбереження української ідентичності населення, що впродовж

історії, забезпечувала здатність до відновлення [2].

У період економічних, соціальних, військових випробувань «активізується» захисна функція сім'ї: активізується перевірений історичним досвідом механізм виживання за рахунок взаємодопомоги і взаємозахисту членів родини. Найбільшим викликом для населення України за роки незалежності, а отже, і для сім'ї, стало повномасштабне вторгнення 2022 року, адже війна докорінно деформувала умови життєдіяльності української родини. У процесі екстремального виконання основних функцій сім'ї, її збереження вкрай ускладнено: забезпечення фізичного (біологічного) та соціокультурного відтворення населення значною мірою зводиться до його виживання: основним завданням сім'ї стає елементарне виживання членів родини, фізичний захист дітей від небезпеки. Військова ситуація, передусім необхідність захистити дітей, стала причиною вимушеної міграції великої кількості населення, переважно жінок та дітей, як у безпечніші регіони країни, так і за її межі [3].

У цих критичних умовах сім'я як стійкий, традиційний інститут суспільства грає найважливішу роль у механізмі самозбереження населення. Війна загострила проблеми української сім'ї і спровокувала нові ризики: деформація шлюбно-сімейної структури населення (зростання кількості овдовілих, дітей-сиріт, самотніх людей похилого віку) та загострення низки наявних і раніше проблем: проблем бідності, соціального сирітства, нестабільності шлюбу, гендерного насильства [4].

І. Я Шинкаренко акцентує увагу на тому, що розлука подружжя через мобілізацію та інтенсивну вимушену міграцію часто розділяє сім'ї, послаблює шлюбні та родинні зв'язки. Насамперед, у зоні ризику знаходяться сім'ї, в яких жінки живуть за кордоном, оскільки в цьому випадку можливі лише віртуальні контакти між подружжям [5].

Психологиня Л. А. Бахмутова стверджує, що подружжя, яке не бачилося особисто більше шести місяців і веде комунікацію винятково через інтернет, в якусь мить може втратити нитку спільних сімейних моментів, контекст життя у них уже різний, спільного стає дедалі менше, і це впливає на почуття та взаємні переживання. Відбувається ослаблення шлюбних зав'язків та фактичне розлучення без його юридичної реєстрації. Сімейне життя на відстані зміцнює стосунки лише якщо пара має змогу жити на дві країни, тобто у нинішній ситуації, коли чоловік може виїжджати за кордон як волонтер, державний службовець тощо [4].

Післявоєнний період, коли мобілізовані чоловіки повернуться додому, може стати складним випробуванням для багатьох подружніх пар. Війна змінює людину, її поведінку і оцінку багатьох сторін життя, у тому числі сімейного. Багатьом доведеться шукати нового консенсусу щодо сімейних проблем, що потребуватиме терпіння і витримки [3].

Дослідники І. В. Сингаївська та Ю. С. Лукаш зазначають, що з метою профілактики та психокрекції негативних проявів в подружніх стосунках під час війни доцільним є збереження та поглиблення наявної нині практики

психологічного супроводу, враховуючи необхідність доступності безкоштовних консультацій психологів [6].

Отже, важливим завданням психологічної служби у роботі з психологічними труднощами подружніх пар в умовах війни є формування у населення культури користування послугами сімейних психологів, психоаналітиків, формувати розуміння того, що своєчасне звернення до компетентного професійного сімейного психолога допоможе розв'язати проблеми подружніх пар у стосунках і зберегти шлюб.

Список використаних джерел

1. Сингаївська І. В., Осауленко Н. В. *Особливості комунікативних проблем в шлюбних партнерських стосунках переселенців під час війни. Вчені записки Університету «КРОК», 2023. № 3 (71).*
2. Сингаївська І. В., Мохнач Л. Ю. *Особливості соціально-психологічної адаптації людей, які виїхали за кордон та тих, які лишилися в Україні під час війни. Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей IV Міжнародної конференції університету «КРОК», 2022.*
3. Александров Ю. В. *Особистість в умовах війни. Особистість. Суспільство. Війна. 2022. С. 1–8.*
4. Бахмутова Л. А., Неск А. *Особливості психологічних порушень серед українських біженців. Актуальні проблеми психології. 2022. С. 3–16.*
5. Шинкаренко І. Я. *Сім'я в умовах війни: психологічні, психосоціальні та психопатологічні проблеми. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 2. С. 550–557.*
6. Сингаївська І. В., Лукаш Ю. С. *Психологічна допомога при вирішенні подружніх конфліктів. Вчені записки Університету "КРОК". 2021. С. 251–257.*